

Na poti.

Ej, lepa gospodična,
kam pa tako na pot?
Kaj tetki morda nesele
košarico za god?

Da, tja je dobro iti,
tja Milka prazna gre,
nazaj pa se ji jabolka
v košarici smeje.

In Milka solnčnik dvigne
in resno se drži,
po prahu dolga vlečka ji
slovesno zašumi.

Simon Palček.

Iz čitanke grofa Leva Nikolajeviča Tolstega.

Priobčil *Solovej.*

10. Požarni psi.

Čestokrat se dogodi, da ostanejo po mestih, kjer so velike hiše, otroci v ognju, da jih ni mogoče iznesti, ker se skrijejo od strahu in jih v dimu ni mogoče opaziti. V Londonu imajo zato na to naučene pse. Ti psi žive vedno med ognjegasci, in kadar izbruhne kje ogenj, pošljejo ognjegasci pse poiskat in prineset otroke. Nek tak pes je rešil v Londonu 12 otrok. Klicali so ga za Boba.

Nekoč nastane ogenj, in ko pridejo gasilci do one hiše, prileti k njim žena, jokajoč, češ, da ji je ostala v hiši dveletna deklica. Gasilci pošljejo Boba tja. Bob steče po lestvi in izgine v dimu. Čez pet minut prileti iz hiše; v zobeh je držal za srajčico dveletno deklico. Mati skoči k hčerki in začne jokati od veselja, ker je bilo dekletce še živo. Gasilci so gladili psa in pogledali, če se ni sam opekel. Toda Bob je silil nazaj v gorečo hišo. Gasilci, misleč, da je še kaj živega notri, ga izpuste. Pes steče v hišo in se kmalu vrne z neko rečjo v zobeh. Ko ljudje zagledajo, kaj je prinesel, se vsi zasmеjejo: prinesel je veliko punčko.

II. Zimska noč divjega zajca.

Zajec-rusodlačec je živel pozimi blizu vasi. Ko se napravi noč, vzdigne eno uho in začne poslušati, vzdigne drugo uho, pomiga z brki ter sede na zadnje noge. Potem poskoči enkrat, dvakrat po visokem snegu in zopet sede na zadnje noge ter se ogleda. Nikjer ni bilo videti žive duše. Sam sneg in sneg. Ležalo ga je cele kupe, ki so se lesketali kakor cukar. Nad zajčevo glavo so se svetile trepetajoče zvezde.

Zajec je moral čez široko cesto, če je hotel priti na znano dvorišče. Na cesti je bilo slišati, kako so škripale sani, hropili konji, cvilila sedala po saneh.

Zajec se zopet ustavi ob cesti. Mužiki so šli poleg sani s privihanimi ovratniki na kožuhih, da jim je bilo komaj videti lica. Brade, brke, obrvi so imeli bele; iz ust in nosu jim je šla para. Konji so se potili, in od potu se jim je delala srež po dlaki. Mužiki so jih dohitevali, prehitovali in tolkli z biči. Dva starca sta šla skupaj, in eden je pravil drugemu, kako so mu ukradli konje.

Ko se vozniki skrijejo, preskoči zajec cesto in odskače počasi proti dvorišču. Pes zagleda zajca, zalaja in se spusti za njim. Zajec je skakal na dvorišču po srenu; zajca je sren držal, toda psu se pa udre pri desetem skoku, da se je moral ustaviti. Zajec se tudi ustavi, sede na zadnje noge, nato pa odskače polagoma na dvorišče. Spotoma sreča dva zajca na njivi za ozimino. Pasla sta se in igrala. Zajec se poigra s tovarišema, odpraska z njive zmrzli sneg, se nažre ozimine in odide dalje. Na vasi je bilo tiho, po hišah so že pogasnili luči. Na ulico je bilo slišati samo otroški jok iz sobe in pokanje mraza po tramovih koč. Zajec pride na dvor in najde tam tovariše; poigra se z njimi na pometenem prostoru pred skednjem, se naje ovsa iz načetega kupa, pride po strehi, pokriti s snegom, do kašče, nato pa čez plot v svoj brlog. Na vzhodu je zardela zora, zvezde so izginjale, in vedno gostejša megla je legala na zemljo. V bližnji vasi so se prebudile ženske in šle po vode; mužiki so nosili krmo s poda, otroci so kričali in jokali. Po cesti je šlo še več vozov, in mužiki so govorili glasnejše.

Zajec preskoči cesto, se približa svojemu staremu ležišču, si izbere mesto nekoliko višje, razgrebe sneg, leže z zadnjim koncem v novo luknjo, položi ušesa po hrbtu in zaspi z odprtimi očmi.

12. Kaj je pravila teta o krotkem vrabcu Živku?

Na naši hiši so si napravili pri oknu vrabci gnezdo in znesli tam pet jajček. Gledala sem s sestrami, kako je nosil vrabec slamice in perje za okno in vil tam gnezdece. Potem, ko je znesel notri jajčka, smo se me jako razveselile. Drugi vrabec — rekli so nam, da je eden mož, drugi pa žena — je nosil ženi črvov in jo krmil.

Črez nekaj dni zaslišimo za oknom čivkanje in gremo gledat, kaj se je dogodilo v vrabčjem gnezdu; bilo je v njem pet majhnih, golih ptičkov. Kljunčke so imeli rumene in mehke, glave pa velike.

Zdeli so se nam grdi in nič več nam niso bili všeč, samo še časih smo šle pogledat, kaj delajo. Mati je zletela mnogokrat proč po hrane, a ko se je vrnila, so odpirali vrabčki čivkaje rumene kljunčke, mati jim je pa dajala koščke črvov.

V enem tednu so vrabčki malo odrasli, dobili mah in postali lepši, in me smo jih hodile mnogokrat gledat. Ko pridemo nekega jutra, vidimo starega vrabca mrtvega poleg okna. Mislile smo si, da je sedel pod noč na okno ter zaspal in da so ga zmečkali, ko so zapirali okna.

Vzamemo starega vrabca in ga vržemo na travo. Mladički so čivkali, iztezali glavice in odpirali kljunčke; toda nikogar ni bilo, ki bi jih bil nakrmil.

Starejša sestra reče:

„Sedaj nimajo mamice, nikogar torej ni, ki bi jih nakrmil; počakajte, nakrmimo jih me“.

Me se razveselimo, vzamemo košarico, jo nasteljemo z bombažem, položimo noter gnezdece s ptički in odnesemo vse k sebi. Nato nakopljemo črvov, namočimo kruha v mleko in začnemo krmiti vrabčke. Ti so jedli izvrstno, čistili kljunčke ob rob košarice in bili vsi jako veseli.

Tako smo jih krmile ves dan in se jih jako veselile. Ko pogledamo drugi dan v košarico, zapazimo, da je najmanjši vrabček mrtev, z nožicami, zapletenimi v bombaž. Vzamemo ga ven in poberemo proč vso volno, da bi se še kateri drugi ne zamedel vanjo, in jih denemo v košarico v travo in mah. Ali do večera našopirita še dva vrabčka perje, začneta zevati, zavijeta oči in tudi pogineta.

Črez dva dni pogine tudi četrti vrabček. Rekli so nam, da smo jih prenasitile.

Sestra je jokala za svojimi vrabčki in začela krmiti zadnjega sama, a me smo samo gledale. Zadnji, peti vrabček je bil vesel, zdrav in čil; rekle smo mu Živko.

Ta Živko je živel tako dolgo, da je že začel letati in se naučil, da je poznal svoje mesto.

Če je sestra poklicala:

„Živko, Živko!“ je priletel, ji sedel na rame, na glavo ali na roko, in ona ga je krmila.

Potem je zrastel in se krmil sam. Živel je z nami gori v sobi, zletel časih na okno ali vselej je prišel prenočevat na svoje mesto v košarico.

Nekega jutra ni letel nikamor iz svojega koška; perje je imel mokro ter se je tudi našopiril kot ostali vrabci, ko so umirali. Sestra se ni umaknila od Živka, ali on ni nič jedel in nič pil.

Tri dni je bil bolan, a četrtega dne je poginil. Ko smo ga zagledale, kako leži vznak z otrpnjenimi nožicami in skrivljenimi krepeljci, se spustimo vse sestre v tak jok, da priteče mati gledat, kaj se je zgodilo. Ko

zapazi na mizi mrtvega vrabčka, je takoj vedela, zakaj jokamo. Sestra nekoliko dni ni jedla, ni se igrala, samo neprenehoma je jokala.

Živkota zavijemo v najlepše cunjice, ga položimo v lesen zabojček ter ga pokopljemo na vrtu v grobek, na katerega nasujemo gomilico in jo okrasimo z belimi kamenčki.

13. Sokol in petelin.

Sokol se je tako navadil gospodarja, da mu je priletel na roko, kadar ga je poklical; petelin je bežal pred gospodarjem in kričal, če se mu je kdo približal. Sokol tako-le reče temu petelinu:

„Pri vas petelinih ni hvaležnosti; videti je, da vam je prirojen hlapčevski čut. Vi greste le takrat h gospodarju, kadar ste lačni. To smo mi drugačni, mi divji ptiči. Mi smo močni in znamo bolje letati kot vsi ostali; vendar ne letamo proč od ljudi, da, še sami jim pridemo na roko, kadar nas pokličejo. Mi si zapomnimo, da nas krmijo.“

Petelin mu odgovori:

„Vi ne bežite pred ljudmi, ker še niste videli nikdar pečenega sokola; ali mi imamo pa časih priložnost, da vidimo pečenega petelina.“

14. Pajek.

Čemu neki časih napravi pajek gosto pajčevino ter sedi sredi gnezda, a čemu hodi časih iz gnezda ter tke novo pajčevino?

Pajek prede pajčevino po vremenu, kakršno je in kakršno bo. Če pogledamo na pajčevino, lahko vemo, kakšno bo vreme; če sedi pajek skrčen sredi pajčevine in ne gre ven — se pripravlja na dež; če pa hodi iz gnezda in tke novo pajčevino — bo lepo vreme.

Kako pa more pajek vedeti, kakšno bo vreme?

Občutljivost je pri pajku jako nežna. Čim se začne nabirati v zraku vlažnost, in mi še te vlažnosti ne čutimo, ter je vreme za nas še lepo — za pajka že začne deževati.

Kakor tudi slečen človek takoj začuti vlažnost, ki je oblečen še ne začuti, takisto za pajka že dežuje, kadar se za nas šele pripravlja k dežju.

15. Zlatolasa kraljična.

V Indiji je bila kraljična z zlatimi lasmi, ki je imela hudobno mačeho. Mačeha je sovražila zlatolasko, pa pregovori kralja, da jo ukaže odvesti v puščavo. Zlatolasko odpeljejo globoko v puščavo in jo popuste tam. Petega dne se vrne zlatolasa gospodična na levo zopet k svojemu očetu.

Tu pregovori mačeha kralja, da ukaže odvesti zlatolaso pastorko v divje gore, kjer so živeli sami jastrebi. Jastrebi jo prinesejo četrtega dne nazaj.

Tedaj ukaže mačeha peljati pastorko na otok sredi morja. Ribiči opazijo zlatolaso princezinjo in jo šestega dne privedejo nazaj h kralju.

Sedaj da mačeha izkopati na dvorišču globok vodnjak, spustiti vanjo zlatolasko in zopet zasuti.

Čez šest dni se začne svetiti na onem mestu, kamor so zakopali princezinjo, in ko ukaže kralj razkopati zemljo, najdejo tam zlatolaso princezinjo.

Sedaj ukaže mačeha izdolbsti hlod murbovega drevesa, zapre noter princezinjo ter jo spusti na morje.

Devetega dne prinese morje zlatolasko do Japonske zemlje, in tam jo vzamejo Japonci iz hloda. Bila je živa. Ali komaj stopi na suho, umre in iz nje postane sviloprejka.

Gosenica zleze na murbo in začne žreti murbovo listje. Ko naraste, nenadoma otrpne: ni niti jedla niti se ganila.

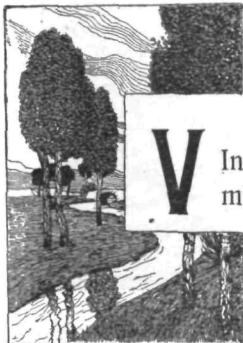
Čez pet dni, čez toliko časa, kot je lev prinesel princezinjo iz puščave, črv oživi in začne zopet žreti listje. Ko zopet ponaraste, iznova umrje, in četrtega dne, čez toliko časa, kot so prinesli jastrebi princezinjo, gosenica oživi in začne zopet jesti.

A zopet umre in se čez toliko časa, kot se je vrnila princezinja na ribiškem čolnu, iznova oživi.

A zopet umre četrtnkrat in oživi čez šest dni, v času torej, ko so princezinjo izkopali iz vodnjaka.

A še poslednjikrat umrje in čez devet dni, čez toliko časa, kot je priplavala princezinja na Japonsko, se prebudi v zlatem, svilenem mešičku. Iz bube izleti metulj, znese jajčeca, a iz jajčec se izvleče gosenice in se razširijo po Japonskem. Gosenice petkrat zaspe in se petkrat ožive.

Japonci goje mnogo sviloprejk, delajo mnogo svile ter nazivljejo prvo spanje gosenice spanje leva, drugo — spanje jastreba, tretje — spanje čolnička, četrto — spanje dvoriščca, a peto — spanje hloda.

Ta krasota! . . .

Basen. — Spisal *Fr. Golob.*

V Indiji-Koromandiji se dogajajo čudne stvari. — Tako so mislile vse živali, kako srečen, kako mogočen je pav, čigar perje se tako krasno blesti v zlatih solnčnih žarkih. Potrte so hodile okrog in se globoko žalostile, zakaj ni dal tudi njim Stvarnik take lepote. Le oddaleč so gledale pava, in velika zavist jih je morila. — In pav je vedel za vse to — in vedno ponosneje

je vzdigaval prešerno glavico . . .

Tam v grmovju pa se je smejal tiger. „Ha-ha, tvoja krasota, ti ubogi norček! Kaj je tvoja krasota? . . . Ha-ha, ti zaslepljeni, ubogi norček!“

Brez skrbi se je približal ponosni pav grmovju in gledal naokrog, če ga kdo opazuje. — Ali v tistem trenutku plane tiger nanj — le en udarec, in srečni, od vseh zavidani pav je umiral pod tigrovimi kremplji. Zадnje

besede, ki jih je še slišal v svojem življenju, so bile: „Ha-ha, tvoja krasota, ti ubogi norček! . . . „Tiger se je smejal vedno glasneje.

V Indiji-Koromandiji ne zavidajo zdaj več pava zaradi njegove krasote. Kjerkoli zagledajo kakšnega takega gizdalina, se mu smejejo vse živali: „Ha-ha, ti ubogi, ubogi norček! . . .“